

ЗАТВЕРДЖЕНО

Наказ Міністерства аграрної політики та
продовольства України
від 29.07.2024 № 2274

Методика
визначення відповідності сортів вігні кутастої (квасолі кутастої) (*Vigna angularis*
(Willd.) Ohwi & H. Ohashi, *Phaseolus angularis* (Willd.) W. Wight.) критеріям відмінності,
однорідності та стабільності

1. Методика визначає особливості проведення досліджень із встановлення відповідності сортів вігні кутастої (квасолі кутастої) (*Vigna angularis* (Willd.) Ohwi & H. Ohashi, *Phaseolus angularis* (Willd.) W. Wight.) критеріям відмінності, однорідності та стабільності (далі – Методика).

2. Методика поширюється на Український інститут експертизи сортів рослин (далі – Інститут).

3. Терміни вживаються у значеннях, наведених у Законі України «Про охорону прав на сорти рослин».

4. Інститут забезпечує проведення кваліфікаційної експертизи відповідності сортів вігні кутастої (квасолі кутастої) (*Vigna angularis* (Willd.) Ohwi & H. Ohashi, *Phaseolus angularis* (Willd.) W. Wight.) критеріям відмінності, однорідності та стабільності (далі – Експертиза).

5. Для дослідження використовують насіння.

Компетентний орган визначає кількість, якість, дату й місце постачання насіння для дослідження.

Мінімальна кількість насіння на один пункт дослідження Інституту становить 0,3 кг.

Для проведення Експертизи використовується насіння здорове на вигляд, не уражене хворобами, не пошкоджене шкідниками та яке відповідає вимогам, встановленим Компетентним органом.

Насіння для дослідження не обробляється.

6. Дослідження тривають два незалежні вегетаційні цикли, за необхідності Експертизу продовжують на третій.

Експертизу проводять у двох пунктах дослідження Інституту (основному та додатковому).

Експертиза на додатковому пункті дослідження здійснюється за клопотанням заявника для врахування результатів досліджень на випадок форс-мажорних обставин на основному пункті дослідження.

Дослідження виконують за умов, що забезпечують задовільний ріст, розвиток рослин і достатнє проявлення характерних ознак сорту.

Оптимальну стадію розвитку рослин для оцінки кожної ознаки вказано в другій колонці Таблиці ознак сортів вігні кутастої (квасолі кутастої) (*Vigna angularis* (Willd.) Ohwi & H. Ohashi, *Phaseolus angularis* (Willd.) W. Wight.) (далі – Таблиця ознак) та примітці до неї (додаток до цієї Методики).

Планують такий розмір ділянок, щоб вилучення рослин або їхніх частин для вимірювань і підрахунків не шкодило б обстеженням, які тривають до кінця циклу вирощування.

Кожне дослідження для сортів кущового типу має включати щонайменше 120 рослин, розділених на два повторення, для сортів виткого типу росту – 60 рослин. Рекомендована схема розміщення рослин – $0,45 \times 0,20$ м.

Під час Експертизи можуть бути проведені додаткові дослідження для перевірки відповідних морфологічних ознак.

Опис морфологічних ідентифікаційних ознак сорту здійснюють методом візуальної оцінки та за допомогою вимірювань чи підрахунків залежно від типу проявлення ознак (якісні – QL, кількісні – QN, псевдоякісні – PQ). Тип проявлення ознаки зазначається в першій колонці Таблиці ознак (додаток до цієї Методики).

7. Ознаки, що використовують для оцінки відмінності, однорідності й стабільності та ступені їх проявлення наведені в другій, третій колонках Таблиці ознак (додаток до цієї Методики). Кожному ступеню проявлення ознаки присвоєно коди (1–9), необхідні для електронного опрацювання даних. Сукупність цих кодів складає кодову формулу сорту і використовується для формування групи подібних сортів.

8. Сорт відповідає умові відмінності, якщо за проявленням ознак він чітко відрізняється від будь-якого іншого сорту, загальновідомого до дати, на яку заявка вважається поданою. Оцінку на відмінність проводять після отримання результатів опису сорту першого року. Якщо такий досліджуваний сорт може бути вирізненим з-поміж загальновідомих сортів методом порівняння їхніх описів, то він є відмітним.

Коли неможливо чітко вирізнити досліджуваний сорт серед загальновідомих за морфологічною кодовою формулою, його необхідно наступного року порівняти в польовому досліді.

9. Сорт вважається однорідним, якщо з урахуванням особливостей його розмноження рослини сорту залишаються достатньо подібними за своїми основними ознаками, визначеними під час морфологічного опису.

Для оцінки однорідності використовують популяційний стандарт 1 % за рівня ймовірності 95 %. У вибірці з 60 рослин максимально допустима кількість нетипових – дві, у вибірці з 120 рослин допускаються – три нетипові.

Нетипові рослини позначають стрічками, етикетками тощо. За відсотком нетипових рослин встановлюють однорідність сорту.

10. Сорт вважається стабільним, якщо його основні ознаки, відзначені в описі сорту, залишаються незмінними після неодноразового розмноження чи, у разі особливого циклу розмноження, в кінці кожного такого циклу.

Коли сорт однорідний, він вважається стабільним.

11. Досліджувані сорти групують із подібними загальновідомими сортами на групи для полегшення оцінки відмінності. Для групування використовують ознаки, які не варіюють або дуже слабо варіюють у межах сорту. Ці ознаки можуть бути використані окремо або в поєднанні з іншими.

Для групування рекомендовано такі ознаки:

рослина – тип росту (ознака 2 Таблиці ознак (додаток до цієї Методики);

лише кущові сорти. Рослина – за висотою (ознака 4 Таблиці ознак (додаток до цієї Методики);

квітка – забарвлення (ознака 11 Таблиці ознак (додаток до цієї Методики);

насінина – форма (ознака 15 Таблиці ознак (додаток до цієї Методики);

насінина – основне забарвлення (ознака 17 Таблиці ознак (додаток до цієї Методики).

Для чіткого визначення проявлення ознаки поряд із досліджуваними сортами рекомендовано висівати сорти-еталони.

**Директор Департаменту
аграрного розвитку**

Ігор ВІШТАК

Додаток
до Методики визначення відповідності
сортів вігні кутастої (квасолі кутастої)
(*Vigna angularis* (Willd.) Ohwi & H. Ohashi,
Phaseolus angularis (Willd.) W. Wight.)
критеріям відмінності, однорідності та
стабільності

Таблиця ознак сортів вігні кутастої (квасолі кутастої) (*Vigna angularis* (Willd.)
Ohwi & H. Ohashi, *Phaseolus angularis* (Willd.) W. Wight.)

№ з/п	Ознака	Ступінь проявлення ознаки	Код прояву ознаки	Сорт-еталон
1	2	3	4	5
1. QL	Рослина: антоціанове забарвлення гіпокотилію MG	відсутнє	1	
		наявне	9	
2. (* QL	Рослина: тип росту VG 2	кущовий	1	
		слабко виткий	2	
		виткий	3	
3. (* PQ	Лише кущові сорти. Рослина: габітус VG 2	компактний	1	
		розлогий	2	
4. (* (+ QN	Лише кущові сорти. Рослина: за висотою MG 2	низька	3	
		середня	5	
		висока	7	
5. (+ QN	Примордіальний листок: за довжиною MS 2	короткий	3	
		середній	5	
		довгий	7	
6. (+ QN	Листкова пластинка: за довжиною MS 2	коротка	3	
		середня	5	
		довга	7	

1	2	3	4	5
7. QL	Листок: ступінь зморшкуватості VS	слабкий	3	
		помірний	5	
		сильний	7	
8. QL	Листок: опушення VS 2	відсутнє	1	
		наявне	9	
9. (*) (+) QN	Суцвіття: кількість квіток MS 2	мала	3	
		середня	5	
		велика	7	
10. (+) QN	Квітка: за довжиною MS 2	коротка	3	
		середня	5	
		довга	7	
11. (*) PQ	Квітка: забарвлення VG 2	лимонно-жовте	1	
		золотисто-жовте	2	
12. (*) (+) QN	Плід (біб): за довжиною MS 4	дуже короткий	1	
		короткий	3	
		середній	5	
		довгий	7	
		дуже довгий	9	
13. QN	Плід: за шириною MS 4	дуже вузький	1	
		вузький	3	
		середній	5	
		широкий	7	
		дуже широкий	9	
14. (+) QN	Плід: кількість насінин MS 4	мала	3	
		середня	5	
		велика	7	
15. (*) PQ	Насінина: форма VS 4	циліндрична	1	
		бочкоподібна	2	

1	2	3	4	5
16. QN	Насінина: кількість кольорів VS 4	один	1	
		два	2	
		більше двох	3	
17. (* PQ	Насінина: основне забарвлення VS 4	сіре	1	
		кремове	2	
		червоне	3	
		каштанове	4	
		темно-зелене	5	
18. QL	Насінина: розподіл вторинного забарвлення VS 4	однотонне	1	
		строкате	9	
19. (+ QN	Насіння: маса MS 4	мала	3	
		середня	5	
		велика	7	

Примітка:

Умовні позначення

(*) – ознаки, позначені зірочкою, завжди залучаються до Методик визначення відповідності сортів критеріям відмінності, однорідності та стабільності усіма країнами-членами Міжнародного союзу з охорони нових сортів рослин, за винятком випадків, коли проявлення попередньої ознаки або умови навколишнього природного середовища це унеможливають;

(+) – вказує на те, що до цієї ознаки надано пояснення або ілюстрації після Таблиці ознак;

(**) – у дужках вказано кількість рослин для дослідження сортів виткого типу росту.

Рекомендований метод спостереження за ознаками вказано в другій колонці Таблиці ознак.

MG – разове вимірювання групи рослин або частин рослин (наприклад, висота);

MS – вимірювання групи попередньо визначених рослин або частин рослин, на яких впродовж вегетації здійснюють вимірювання кількісних ознак (наприклад, довжина);

VG – візуальна разова оцінка групи рослин;

VS – візуальна оцінка окремих, попередньо визначених рослин або частин рослин.

Експертизі підлягає щонайменше 120 (60)** рослин.

Усі вимірювання варто здійснювати на такій кількості рослин:

MG: разове вимірювання 120 (60) рослин або частин 120 (60) рослин (наприклад, висота);

MS: вимірювання окремих, попередньо визначених 20 рослин або частин 20 рослин;

VG: візуальна разова оцінка 120 (60) рослин;

VS: візуальна оцінка окремих, попередньо визначених 20 рослин або частин 20 рослин.

1) Пояснення або ілюстрації до окремих ознак:

До пункту 4 Таблиці ознак. Лише кущові сорти. Рослина: за висотою, см

Низька – до 50, середня – 50–70, висока – понад 70.

До пункту 5 Таблиці ознак. Примордіальний листок: за довжиною, см

Короткий – до 6, середній – 6–10, довгий – понад 10.

До пункту 6 Таблиці ознак. Листкова пластинка: за довжиною, см

Коротка – до 10, середня – 10–15, довга – понад 15.

До пункту 9 Таблиці ознак. Суцвіття: кількість квіток, шт.

Мала – до 4, середня – 4–8, велика – понад 8.

До пункту 10 Таблиці ознак. Квітка: за довжиною, мм

Коротка – до 10, середня – 10–15, довга – понад 15.

До пункту 12 Таблиці ознак. Плід (біб): за довжиною, см

Дуже короткий – до 5, короткий – 5–10, середній – 10,1–14, довгий – 14,1–16, дуже довгий – понад 16.

До пункту 14 Таблиці ознак. Плід: кількість насінин, шт.

Мала – до 3, середня – 3–7, велика – понад 7.

До пункту 19 Таблиці ознак. Насіння: маса, г

Масу насіння визначають як середнє з чотирьох проб по 100 насінин.

2) Фази росту й розвитку сортів рослин вігні кутастої (квасолі кутастої), в які рекомендовано проводити обстеження

Коди	Назви фаз росту й розвитку
1	Молодий паросток з першими примордіальними листками
2	Повне цвітіння (цвіте близько 75 % рослин)
3	Початок формування насіння (потовщення та заокруглення насіннєвих зачатків)
4	Стигле насіння (сухі боби)